використання ресурсів, забезпечення певного рівня трудового життя персоналу та якості господарських процесів підприємства, а також постійного стимулювати нарощування наявного потенціалу та його стабільного розвитку.

До основних функціональних цілей економічної безпеки належать:

– забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;

– забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкуренто спроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання;

– досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;

– досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДДКР;

– мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;

– якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;

– забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;

– ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації економічної безпеки.

Загальна схема процесу організації економічної безпеки включає такі дії (заходи), що здійснюються послідовно або одночасно:

а) формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав інформації, технології та устаткування);

б) загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими;

в) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;

г) загально-тактичне планування економічної безпеки за функціональними складовими;

д) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;

е) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства;

ж) здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки;

з) загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки.

Тільки за здійснення в необхідному обсязі зазначених дій (заходів) можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

Одержано 01.11.2018

УДК 336.713

Юрій Ярославович ХАМИГА,
аспірант Тернопільського національного економічного університету

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Фінансове шахрайство – це досить складний та ретельно приховуваний процес ураження фінансової безпеки та усього фінансового стану банків. Фінансове шахрайство вирізняється широким спектром проявів в процесі функціонування банків, які нерозривно пов'язані із виникненням загроз, ризиків, небезпек тощо.

Причини фінансового шахрайства в банківській сфері полягають у наявності трьох мотивів (здатність здійснення, обґрунтування та бажання (матеріальне, моральне)) та трьох передумов (можливість здійснення, наявність повноважень з укриття фінансового шахрайства та здатність уникнути відповідальності).

Інструментарієм приховування фінансового шахрайства в банківській сфері є:

1) знищення електронних та матеріальних носіїв інформації;

2) імітація форс-мажорних обставин та інших техногенних і антропогенних явищ;

© Хамига Ю. Я., 2018

3) маніпулювання змістом електронних та матеріальних носіїв інформації;
4) фальшування бухгалтерської та фінансової звітності;
5) службова фальсифікація;
6) залучення фіктивних та підставних осіб;
7) банкрутство та ліквідація тощо.

Під час здійснення фінансового шахрайства в комерційному банку задіяно широке коло осіб. Вони можуть бути як свідомими учасниками фінансового шахрайства (особи, сприяючі шахраю), так і особами, які використані шахраєм без усвідомлення їх ролі. Шахраї під час здійснення фінансового шахрайства намагаються прямо не пов'язувати себе з грошовими коштами, які є предметом недобросовісного заволодіння. Грошові кошти спочатку спрямовують на проміжних осіб (осіб, які асистують). Тільки згодом, після легалізації та легендування, грошові кошти, здобуті недобросовісним шляхом, надходять безпосередньо до шахрая.

У банківській сфері поширене переконання, що механізми внутрішнього контролю, які використовують технології, здатні самостійно виявити усі факти шахрайства, та що керівництво завжди діє етично. Насправді ж досвід свідчить про те, що майже усі значні випадки шахрайства з боку співробітників банків стали наслідком того, що керівництво банку має можливість обійти ці механізми внутрішнього контролю чи звести нанівець їхню ефективність. Для подолання цієї системної проблеми банкам необхідно розробити механізми контролю, які врахують можливість того, що керівництво зможе їх обійти, або вступити у змову в тому чи іншому напрямку.

Шахрайство є результатом перетину особистого вибору людини із порушенням роботи систем та контролів організації, тож вкрай важливо пам'ятати, що відчуття захищеності часто буває оманливим.

З метою запобігання фінансовому шахрайству органам фінансового контролю слід вдосконалити такі напрями роботи:

1. Ширше впроваджувати ризикорієнтований підхід проведення дистанційного аудиту ефективності, що спрямований на організацію фінансового контролю не за всіма об'єктами, а за найбільш ризикованими.

2. Врегулювання питання належного відшкодування фінансових ресурсів за вчинені фінансові порушення, в тому числі за розтрату державних коштів.

3. Важливим фактором забезпечення ефективності внутрішнього фінансового контролю є незалежність експерта. Оцінюючи ефективність використання коштів він повинен мати можливість вже на етапі прийняття управлінського рішення вказати на ймовірні фінансові наслідки.

4. Покращання матеріально-технічного і фінансового забезпечення функціонування системи державного фінансового контролю.

Фінансове шахрайство – результат недоліку процесу управління в частині контролю. Фінансове шахрайство уможливлюється тоді, коли функція контролю не характеризується стабільністю (постійністю) та не має необхідної повноти охоплення. Тобто фінансове шахрайство є результатом нестабільного, непостійного та неповного контролю загального процесу управління функціонуванням банківської сфери.

Виявлення та попередження фінансового шахрайства – це комплексне та складне для банків завдання, яке передбачає пошук збалансованого комплексу заходів, які включають технології та людські ресурси, і побудовані на чіткому розумінні стимулів до шахрайських дій та обставин за яких ці дії вчинені.

Банкам вкрай важливо відійти від переконання, що технології є єдиним рішенням або що, до певних меж, шахрайство можна вважати просто частиною операційних витрат. Натомість, лише створення корпоративної культури чесності та відкритості в банку за принципом «згори вниз», дозволить побудувати та просувати прозору підзвітність – а це, в свою чергу, дозволить вивести шахрайство з тіні.

Список бібліографічних посилань

1. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія. Київ : Хай-Тек Прес, 2010. 624 с.

2. Глебов О. А. Актуальные методы противодействия мошенничеству. *Банковское дело*. 2014. № 9. С. 74–76.

3. Шахрайство на фінансовому ринку : практ. посіб. з протидії / за ред. В. Фещенка. Київ : Укр. агентство з фінанс. розвитку, 2011. 424 с.

4. Мельник С. С. Сутність фінансового шахрайства в комерційному банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6, ч. 2. С. 91–95.

Одержано 28.10.2018

УДК 342.97

Сергій Михайлович ШЕВНІН,
аспірант кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ

МВС ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

На підставі думок науковців слід виокремити основні характерні ознаки бюджетних правовідносин які створюють умови для реалізації необхідної та можливої поведінки МВС, як учасника бюджетного процесу і суб'єкта бюджетних правовідносин. До них належать:

– соціальний, двосторонній (і більше) зв'язок між державою та суб'єктами бюджетного процесу, який виникає на підставі фінансово-правових норм і відповідно, відносини завжди виникають, змінюються та припиняються лише на підставі нормативно – правового акта;

– зв'язок проявляється через суб'єктивні права й обов'язки сторін;

– вольові відносини, оскільки одна сторона (владний орган) завжди наділена владними повноваженнями;

– відносини завжди пов'язані з публічними коштами;

– охорона цих відносин з боку держави;

– відносини виникають з публічної фінансової діяльності та мають грошовий характер;

– усім бюджетним правовідносинам властивий владно-майновий характер (або державно-владний майновий (грошовий) характер);

– відносини мають розподільчий характер, що закладено вже у функціях фінансів, передусім, у функції створення грошових фондів і спрямування цих фондів коштів на задоволення потреб суспільства;

– характеризуються, як планові та інші ознаки [1, с. 123]. Ці ознаки характеризують коло повноважень суб'єкта бюджетних правовідносин.

Таким чином, можемо стверджувати, що МВС є суб'єктом бюджетних правовідносин, а саме врегульованих нормами бюджетного права фінансових відносин, учасники яких виступають носіями юридичних прав і обов'язків та реалізують нормативні акти щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, які містяться у бюджетах, що складають бюджетну систему України з метою виконання покладених на них функцій.

Бюджетна діяльність здійснюється на основі безперервних відносин з державою, у процесі яких МВС виконує волю держави у межах, встановлених нею.

Органи МВС виступають органами державної влади, адже вони діють від імені держави та наділені правом застосовувати заходи державного примусу. Проте проблема чіткого визначення повноважень суб'єктів бюджетних правовідносин, складовою яких є органи внутрішніх справ, через призму реалізації владних повноважень виявляється вельми непростим завданням. Для розуміння сутності цієї проблеми при багаторівневій системі влади доцільно зробити таке припущення: тільки ті органи влади можна розглядати органами влади певного рівня, котрі утримуються (фінансуються) цією владою.

Одним із головним елементів при визначенні правового статусу МВС, як суб'єкта бюджетних правовідносин можна виокремити таку категорію як «юридична особа». Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують діяльність структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ свідчить, що всі вони є юридичними особами, тобто з моменту заснування (створення) набувають цивільної правосуб'єктності. Теоретичні розробки щодо розуміння юридичної особи у вітчизняній юридичній науці переважно базувалося на врахуванні вимог цивільного права і пристосовувалися до потреб цієї галузі.

© Шевнін С. М., 2018